

WIELKOPOLSKI BIULETYN
Ekologiczny

ISSN 1506-1558

1

2012

„Rola zbiorników wodnych w krajobrazie rolniczym” i „Potrzeba ochrony zbiorników śródpolnych”

to tytuły dwóch nowych książek wydanych przez:
Fundację Biblioteka Ekologiczna w Poznaniu

Intensywne prace odwodnieniowe, prowadzone w naszym kraju w ostatnich stuleciach, spowodowały wyraźne obniżenie poziomu wód gruntowych, a co za tym idzie - zanik wielu płytkich zbiorników wodnych. Wiele z pozostałych zmniejszyło wyraźnie swą powierzchnię i objętość, bądź stało się zbiornikami okresowymi. Zabiegi te wpłynęły na zmniejszenie możliwości retencjonowania wody w tak przekształconym krajobrazie, przez co okresy posuszne stały się bardziej dotkliwe, ograniczając plony na terenach rolniczych.

Oprócz retencjonowania wody, małe zbiorniki pełnią wiele innych funkcji, niezmiernie ważnych nie tylko dla użytkowników sąsiadujących z nimi pól, ale również mających znaczenie ogólnospołeczne. Zbiorniki te i ich bezpośrednie sąsiedztwo stanowią miejsce występowania lub przynajmniej okresowego bytowania (w tym rozrodu) wielu gatunków poprawiających plonowanie upraw, poprzez np. ich zapylanie, ograniczanie presji szkodników itp. Z szerszych funkcji społecznych wspomnieć trzeba o walorach krajobrazowych, widokowych, estetycznych, rekreacyjnych i ograniczających wpływ zanieczyszczeń obszarowych na rzeki i jeziora, a w konsekwencji także na Bałtyk. Szczególnie ważną ich rolę jest zapewnienie rodzimym gatunkom flory i fauny możliwości przetrwania i ochrony ich przed bezpowrotnym wyginięciem.

W ostatnich latach pojawiło się sporo prac na temat szczególnych korzyści związanych z małymi zbiornikami wodnymi w krajobrazie rolniczym. Powtarzające się powodzie wykazały fiasco inżynierskich dążeń człowieka do zapewnienia bezpieczeństwa w przypadku wystąpienia ekstremalnych zjawisk atmosferycznych. Zaczęto więc więcej uwagi poświęcać retencjonowaniu wody u źródeł, w górnych partiach zlewni cząstkowych, gdyż pojemność wodna tych terenów jest nieporównanie większa niż dolin rzecznych ograniczonych często wałami przeciwpowodziowymi. Retencjonowaniu wody w zlewni bardzo sprzyjają różnorodne zbiorniki wodne - zarówno te usytuowane na rowach i strumykach, jak i bezodpływowe, położone wśród pól, łąk i lasów. Nie tylko gromadzą one wodę ale ułatwiają i wspomagają zasilanie wód gruntowych, stanowiących najważniejszy rezeruar wód wykorzystywanych gospodarczo. Ograniczają tym samym znaczenie susz, coraz dotkliwszych w wyniku ocieplania się klimatu i występowania różnorodnych anomalii pogodowych. Wiele prac dotyczy poszczególnych funkcji, jakie pełnią małe zbiorniki wodne. Ostatnio dużo uwagi poświęca się zagadnieniu bioróżnorodności i jej znaczenia praktycznego dla rolnictwa, ale także dla zachowania przyrody ojczystej dla przyszłych pokoleń. Okazuje się bowiem, że zrównoważone rolnictwo, reprezentowane dotąd przez niewielkie gospodarstwa rodzinne,

sprzyja zachowaniu różnorodności gatunkowej i ocaleniu od wyginięcia wielu gatunków roślin i zwierząt. Tak więc gospodarstwa te, dzięki mądrości i zaangażowaniu ich właścicieli, nie tylko wyżywiły naród w trudnych okresach naszej historii, podtrzymywały polskość w czasach zaborów, stawiały opór kolektywizacji w poprzednim ustroju, lecz są również sprzymierzeńcem ochrony rodzimej przyrody - naszego wielkiego dziedzictwa narodowego.

Wiele z tych funkcji zrównoważonego rolnictwa zostało ostatnio dostrzeżonych i są one wspomagane prawnie, zarówno w naszym kraju, jak i szerzej - na forum Unii Europejskiej. Przykładem może być choćby sieć obszarów Natura 2000, na których rolnicy uzyskują dodatkowe wsparcie prawne i finansowe w wielu działaniach, związanych z ochroną gatunków i ich siedlisk, a także poprawą warunków ich występowania i funkcjonowania.

Ponieważ wiele informacji, wyników badań i osiągnięć z różnych dziedzin wiedzy, dotyczących roli drobnych zbiorników wodnych, rozproszonych jest w różnorodnych wydawnictwach, postawiliśmy sobie za cel zebranie najważniejszych z nich i umieszczenie razem w jednej monografii, by ułatwić możliwość szerszego wykorzystania tej wiedzy. Mamy nadzieję, że będzie ona przydatna przede wszystkim dla rolników, gospodarzy i często właścicieli terenów, na których znajdują się drobne zbiorniki wodne, by umacniać ich w dotychczasowym przekonaniu o potrzebie ich ochrony, rekultywacji i odtwarzania, dając im ku temu racjonalne argumenty. Książka ta może również służyć obecnym i przyszłym urzędnikom, wspomagającym rolników swą wiedzą i doświadczeniem. Wreszcie może stanowić cenne kompendium wiedzy dla młodzieży uczącej się a także młodych adeptów nauki, przez usystematyzowanie wiadomości i odesłanie do najważniejszych pozycji literaturowych, co umożliwi im dalsze samodzielne pogłębianie wiedzy.

Zebranie i opublikowanie tych materiałów było możliwe dzięki zaangażowaniu grona współpracowników z Fundacji Biblioteka Ekologiczna oraz Zakładu Ochrony Wód UAM, a przede wszystkim autorów poszczególnych rozdziałów, którym w tym miejscu składam serdeczne podziękowania. Monografia ta mogła się ukazać dzięki finansowemu wsparciu Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu, Wrocławiu i Toruniu oraz Dziekana Wydziału Biologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, którym również gorąco dziękuję.

Poznań, wrzesień 2012 r.
Prof. dr hab. Ryszard Gołdyn

Książki wydano przy wsparciu finansowym:

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej w Poznaniu

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej w Toruniu

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu

Wydział Biologii
Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu

POTRZEBA OCHRONY ZBIORNIKÓW ŚRÓDPOLNYCH

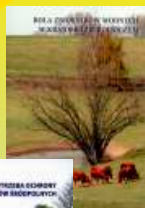
pod redakcją
**Ryszarda Gołdyna
Andrzeja Kędziory**

ROLA ZBIORNIKÓW WODNYCH W KRAJOBRAZIE ROLNICZYM

Redakcja naukowa
**Ryszard Gołdyn
Natalia Kuczyńska-Kippen**

POLECAMY

Dotychczas ukazały się:

